

S „Stanovanjem“ smo dobili slovenski priročnik, ki naj služi v praktičnih primerih. V današnjih časih razgibanega stavbarstva je njegova vzgojna naloga velika, zlasti ker je doslej edina knjiga svoje vrste. Naloga take knjige pa na ta način še ni izčrpana; morala bi biti globlje premišljena in poseči v toplo življenje, da bi mogla res pomagati sodobnemu človeku pri njegovi pereči nalogi: pri ustvarjanju doma.

Fr. Mesesnel.

Prevodna literatura

Boleslav Prus: Faraon. Iz poljščine prevedel Francè Koblar. V Ljubljani, 1932—33. I—III. 254 + 298 + 250 str. (Ljudska knjižnica, zv. 48—50).

Informativni uvod prevajavca govori o stališču Prusa v poljski književnosti, o celoti njegovega književnega dela in o njegovem „Faraonu“ še posebej podrobno. „Faraon“ je pri Prusu rešitev med pozitivizmom in romantiko, med osebnostjo in vesoljnostjo, alegorija socialnega življenja sodobnosti, prikrita podoba ruske države proti koncu 19. stol., kot umetniško delo pa stoji v isti vrsti s Tolstega „Vojno in mirom“, Manzonijevima „Zaročencema“ in Flaubertovo „Salambo“. To ni samo sodba Poljakov, tudi Rus Jacimirskij stavi v svoji obširni zgodovini novejšega poljskega slovstva „Faraona“ komaj nekaj niže ko Sienkiewiczov roman „Quo vadis“.

Mogoče je bil ta uvod kriv, da je bilo ob koncu knjige, potem ko sem jo takorekoč na dušek prečital, moje pričakovanje nekoliko razočarano. Bolj ko kako duhovna tragika na tej ali oni strani se v knjigi kaže absolutna nadmoč mednarodno organizirane kaste, ki so ji na razpolago ne samo ogromna bogastva in poznanje naravnih sil, ampak tudi tako moderna sredstva, kakor so telegraf, telefon in eksplozivi, in ki se teh sredstev tudi brez kakšnih pomislekov posluži, kadar gre za to, da to svojo absolutno nadmoč tudi obrani in ohrani. Ne mogoče takrat, kadar bi bilo treba ubogemu egiptovskemu kmetu olajšati položaj! Herhor, najvišji duhovnik, ki je nazadnje postal faraon tudi formalno, nikjer ne pokaže, da bo izvršil to, kar je nameraval mladi Ramzes. Njegove zadnje besede Pentuerju zvenijo prav brutalno pomilovalno, če jih prevedemo v vsakdanji jezik: „Čemu se bojiš, ubogo, naivno, učenjaško dete? Nič se ti ne bo zgodilo, saj nisi vedel, kaj je moč, proti kateri si se skušal upreti! Oni, ki si mu pomagal, je odpravljen, prav nobenega pomena nima, da bi preganjali tudi tebe. Ko se boš čez čas vrnil, boš, kar si tako bil, zopet popolnoma naš!“ Tako je odpravljen tudi Pentuer, v vsej tej družbi edini zastopnik čistega, dobrega principa. V resnici je bil boj Ramzesa mlajšega že od početka brezupen; v taki neenaki poziciji bi podlegel vsak egiptovski princ, če bi tudi ne bil tak lahkomiselnež in babjek, kakor je bil on. Priznati je treba, da gre na račun spretnega načina, kako Prus to zavest v bravcu stopnjuje, velik del one učinkovite napetosti, s katero drži ta knjiga bravca prav do konca. Pri tem ne motijo niti razne neskladnosti, kakor n. pr. tolikokrat se ponavljajoča opomba pisateljeva pod črto, da je kaj „Izvirno“, ki tako živo spominja obširne dokumentacije v Schefflovem „Ekkehardu“, tem sijajnem vzorcu vseh kasnejših „zgodovinskih“ romanov. Ta opazka je poleg vsega v ostrem nasprotju s helenistično terminologijo upravne razdelitve Egipta, ki jo rabi pisatelj za Egipt v XI. stol. pr. Kr. r.! Netočnost, s katero se razlikujejo „hieroglifični (nam hieratični) simboli“ in „in demotični znaki“ egiptovske pisave, je pač menda zakrivila dobro mišljena, toda pre nagljena vnema kakega tiskarniškega „korektorja“!

Prevodu se pozna, da skuša tekst stisniti, zgostiti; proti temu ni kaj reči, saj se na ta način lahko doseže večja učinkovitost, če ne gre za bistvene reči, ki bi se pri tem izgubile. Včasih pa se le zdi, da se je ta procedura vršila s premajhno pazljivostjo, mogoče zato, ker se je vršila s preveliko naglico. (Vsi primeri so vzeti iz II. zvezka.) Pri tem prevajavec zamenja (ali ne prevede dovolj precizno) besede, ki so si v obeh jezikih nekoliko podobne, ali pa se ne vmisli dovolj v opisano situacijo, ki je potem v prevodu premalo jasna, premalo plastična. „Zidar oblikuje glavice stebrov v podobi lotosa in sredi viharja stoji vrhu strehe (str. 12)“, izvirnik pa pravi: „Zidarja, ki postavlja kapitele, podobne lotosu, odnese vihar s slemena strehe“. Tudi se tukaj ne opisujejo „težave raznih poklicev“, ampak „usoda (življenje) raznih obrtnikov“. „Po tem bobnečem predgovoru“ (15), izvirnik ima samo „nagovor, govor“ („przemowa“, ne „przedmowa“)! Ne, „kadar se mu (učitelju) je zazdelo“, ampak „kadar se je (učenec) zmotil“. Merjevci se ne uče „izravnnavati zemljo“, to bi bilo „planiranje“, dočim govori izvirnik o „niveliranju“. Bolnica ne pije iz „vedra“, ampak iz „kupice“. „Princ je resno poslušal in si priznal, da zelo malo ve. Sedaj se je spomnil...“ (15), izvirnik pa pravi: „Princ je pazljivo poslušal, na tihem pa si priznal, da zelo malo razume. Obenem se je spomnil...“ Iz vrste „učenih“ duhovnikov (19), prav bi bilo „počeščenih“ (s Pentuerjevim komplimentom!), ker ima izvirnik „uczczonymi“, ne pa „uczonymi“. „Ko bi to računali bogovi“ (21), prav, kakor je v izvirniku: „Ko bi se bogovom tako zahotelo“, namreč „da bi se vsak tedanji vojak spremenil v kamenček“, kakor nadaljuje Koblar pravilno! „Z dziada — pradziada“ ni „od deda do pradeda“ (25), ampak „od (ali „do“) deda in pradeda“. Ne „Zvedeli ste“ (28), ampak „Videli ste“, saj je vendar Pentuer vse skupaj prav nazorno pokazal, in poljska glagola „widzieć“ in „wiedzieć“ se ob nekoliko pozornosti vendar dovolj razlikujeta. Enako se večkrat v knjigi govori o „olivi“, kjer bi bilo treba zapisati kratkomalo „olje“!

Marsikje se je Koblar spotaknil ob premali pozornosti na realije, ki se opisujejo, in ki so mu premalo znane. Tako sloveni na str. 14: „Zdravilo Izide, zdravilo Izide, zdravilo Horusa“, dočim bi bilo pravilno, kakor ima tudi izvirnik: „Ozdravilo si Izido, ozdravilo si Horusa“, kar je tipična formula takih molitvic, ki se redoma sklicujejo na kak starejši slučaj. Egipčanska razlaga postanka bolezni je v prevodu postavljena naravnost na glavo: „Slišal sem, da je bolezen hudi duh, ki se naseli v človeku in ga muči z lakotjo, dokler ne dozori do svoje lastne plodnosti (14)“. Izvirnik pa pravi: „... in ga muči zaradi lakote, dokler ne dobi sebi primerne hrane“. Lačen je torej hudi duh, ne pa bolnik! Ta misel se razpleta vendar v sledečih stavkih! Za neko zdravilo je treba vzeti (15): „Živo srebro, smaragd in ahāt in podbīal in praška, ki je napravljen iz žab in sov“. Ta primer je še prav posebno poučen. Pravilno bi bilo: „živega srebra, smaragda in ahata, leske in lapuha, in praška iz žab in sov“. Koblar je „lesko“ kratkomalo izpustil, namesto lapuha pa v svoj slovenski prevod prevzel poljsko besedo zanj („podbial“), ker se mu je mogoče zdela egipčanska ali kaj. (Enako je par vrst prej kratkomalo iz poljščine prepisal „verveno“, ki se pri nas imenuje „verbena“; iz poljščine so tudi prepisani „nomesi“, raztreseni po vsej knjigi, ker ni spoznal, da tiči v njih grški, helenistični „nomós“.) To bi se mu ne bilo primerilo, če bi bil opazil, da so egipčanski recepti za zdravila redoma kombinacije treh „kraljestev“: 1. mineraličnega, 2. vegetabiličnega, 3. animaličnega, kar bi bil lahko videl iz izvirnika! Egipčanski učenci so pisali na „povoščene“, ne na „voščene“ tablice (12).

Za jezik Koblarjevega prevoda je najbolj značilna okorna raba dovršnikovega sedanjika v pomenu bodočnika, in uvajanje odvisnih prašalnih stavkov z „ako“!

Te in take reči motijo kajpada samo onega, ki mora po svojem poklicu prevod primerjati z izvirnikom, in ki se ne vda slepo zapeljivi, napeti fabuli spretnega romanopisca. Tako veliko in zanimivo delo pa bi vendar bilo vredno večje, skrbnejše pozornosti! Svoje hvaležne čitatelje bo vkljub vsemu našlo; saj jih tudi v polni meri zasluži po stalni napetosti dejanja in živahnem, vseskozi jasnem pripovedovanju. Kdor hoče imeti res zanimivo „povest“, tukaj jo ima! Oprema je naravnost vzorna, cena nizka.

J. A. Glonar.

Iz naših revij

„Jedinstvo sa Slovencima“. Za operetno „kranjsko špraho“ g. Petra Skoka in za „postepeno likvacijoj“ g. Bulata sta se v srbsko-hrvaških listih pojavila dva nova glasnika integralnega jugoslovanstva ali točneje rečeno, dva nova govornika za likvacijo slovenstva. Imenovali bi ju lahko s skupnim imenom „prognostika“, kajti tako J. Zubović, ki govori o tem predmetu v letošnji marčevi številki „Nove Evrope“, kakor tudi dr. Miraš Kičović, ki razpravlja o isti stvari v 3.—4. št. „Sokolske Prosvete“, vsaj vede in hote nista nestrpna in zahtevna, marveč postavljata o bodočem teku slovenskih stvari samo prognozo, kakor se je izrazil g. Zubović. Navzlic tej prognostični sličnosti in enakosti v rezultatu, ki je kajpada smrt slovenstva in njegovo misterijozno povešanje v jugoslovanstvu, pa hodita oba pisca vsak svojo pot in nas tudi zanimata vsak po svoje.

G. Zubović je in slovenicis dobro razgledan. Njegova ugotovitev: „Danas, sa malim nijansama, svi su Slovenci za avtonomnu Sloveniju u granicama Jugoslavije, ali sa posebnim političkim i kulturnim uredjenjem, ekonomskom i finansijskom samostalnošću, i slovenačkim jezikom“ — je nenavadno točna, in kar je več kot to, po resnicoljubnosti daleč presega kupljeno ali izsiljeno besedičenje slovenske in druge naše žurnalistike. Zaradi tega in zaradi splošne volje g. Zubovića, da bi bil Slovencev pravičen, obžalujem, da ni tako dobro poučen tudi o vsej argumentaciji za Slovenstvo, ki so jo od Trubarja do Cankarja gradili naši najboljši možje. Če bi, na primer g. Zubović poznal vsaj Levstikove ugovore zoper tezo o nepotrebnosti slovenske znanosti, bi najbrže ne ponavljal zdavnaj zavrženih predlogov in ne bi z njimi Slovencev, ki si sami ne moremo ustvariti popolne znanosti, vabil v kulturni krog, ki si po njegovem lastnem prepričanju tudi še ne more zgraditi popolne znanosti.

Toda bolj kakor podrobnosti njegovega plediranja so važna njegova izhodišča. Osrednja teza njegovega članka je stavek: „Dva državna jezika nepotrebna su, skupa, i protivna duhu jedinstva.“ Če g. Zubović tu z besedo „jedinstvo“ misli politično in kulturno jedinstvo hkrati, potem argumentira za svojo stvar s stvarjo, ki jo hoče dokazati. Kajti znano mu je, da Slovenci vsekakor hočemo in verujemo v politično, ne pa tudi v kulturno edinstvo, in smisel njegovega članka je, prepričati nas tudi o drugem. Torej počne nekak idem per idem. Če pa naj razumemo „jedinstvo“ tu samo politično, mu bomo odgovorili, da bi bil morda res en sam jezik cenejši in komodnejši, da pa sta cenenost in komodnost malenkostna, več, absurdna argumenta, kadar gre za tako velike stvari, kakor sta vsakemu narodu in slednjemu njegovemu članu, ki ima čut za čast in dostojanstvo, — njegov jezik in njegova posebna kulturna naloga. Vrhu tega je sicer res, da sta dva jezika draga, a prav tako je res, da mi stroške za svoj jezik temeljito plačujemo sami, kakor je tudi nedvomno, da je od vseh stvari gotovo najdražja, pa tudi najnevarnejša tista, ki je zoper naturo. In slovenska narodnost, slovenski jezik sta naravna fakta, spričo katerih je vse „jedinstvo“ g. Zubovića aprioristična himera.